

PREZENȚE REGALE LA TÂRGU-NEAMȚ

Renata-Gabriela BUZĂU¹

Cuvinte cheie: *Dinastia Hohenzollern-Sigmaringen, vizite regale, mănăstiri, județul Neamț*

Keywords: *Hohenzollern-Sigmaringen Dynasty, royal visits, monasteries, Neamț County*

Introducere

Membrii dinastiei Hohenzollern-Sigmaringen au reușit să-și câștige admirația poporului român în ciuda originii străine pe care o aveau. Acest lucru s-a datorat respectului pe care reprezentanții Casei Regale a României l-au manifestat față de neamul românesc, de religia și istoria țării. Mai mult decât atât, în vremuri de restriște, legătura creată între națiune și suveranii săi a devenit indisolubilă, mărturie în acest sens fiind eforturile depuse de regii români de a consolida și de a desăvârși ceea ce se clădise până la instaurarea instituției monarhice.

Din dorința de a cunoaște statul al cărui destin l-a preluat și de a stabili un contact direct cu supușii, Familia Regală a vizitat, de-a lungul timpului, regiunile istorice ale României, preferința pentru zona Moldovei nefiind exagerată. Meleagurile nemțene nu au fost ocolite de călătoriile principilor și regilor români. Necesitatea cunoașterii realităților economice, culturale și religioase ale Ținutului Neamț a impus organizarea unor vizite oficiale, în timp ce dorința de a identifica aspectele reprezentative pentru specificul național a determinat deplasări mai puțin protocolare.

Despre prezența regalității la Târgu-Neamț s-a scris sporadic în cadrul unor lucrări mai ample ce acopereau relațiile dinastiei cu această regiune moldavă. Din acest motiv, în lucrarea de față ne propunem să urmărim itinerariul parcurs de

¹ Complexul Muzeal Național Neamț – Muzeul de Istorie și Etnografie Târgu-Neamț, TÂRGU-NEAMȚ.

suveranii români din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și până în prima jumătate a secolului al XX-lea în zona de nord-est a județului Neamț, în vederea completării studiilor similare care au fost realizate până în prezent.

Sursele primare legate de această temă sunt relativ puține, însă ele compensează prin valoarea istorică a informațiilor pe care ni le oferă², în timp ce sursele secundare³ și mărturiile vizuale inedite completează baza documentară a acestui articol.

Cel care a inițiat primele vizite în Ținutul Neamț a fost Principele și, ulterior, Regele Carol I, exemplul lui fiind urmat, la începutul secolului al XX-lea, de succesorii săi, Ferdinand și Maria⁴. Un motiv întemeiat care justifică deplasările princiare și regale în această zonă a țării îl constituia existența Domeniului Coroanei de la Bicaz. Micul oraș de provincie a fost, până la secularizarea averilor mănăstirești, proprietate a mănăstirii pământene Bisericieni⁵. Prin legea din 10/22 iunie 1884, Bicazul a fost inclus în lista proprietăților care alcătuiau Domeniile Coroanei Române⁶. Cel care a avut inițiativa legislativă a fost Ion Brătianu, iar următoarele douăsprezece proprietăți din domeniul privat al statului – Rușețul (județul Brăila), Sadova și Segarcea (județul Dolj), Cociocul (județul Ilfov), Bicazul (județul Neamț), Gherghița, Clăbucetul Taurului și muntele Caraiman (județul Prahova), Domnița (județul Râmnicu-Sărat), Mălini, Borca, Sabasa și Farcașa (județul Suceava),

² În acest sens amintim fondurile Serviciului Județean Neamț al Arhivelor Naționale, scrierile cu caracter memorialistic ale suveranilor români (Regele Carol I, Regina Maria) sau ale unor martori oculari, precum bibliotecarul Casei Regale a României, G. T. Kirileanu, articolele apărute în publicații nemțene, precum ziarul *Avântul*. Alte surse primare, precum *Mănăstirea „Varatec” din Județul Neamț în timpul Războiului pentru întregirea neamului* – studiul Eufrosinei Petrovici din 1920, *Călăuza județului Neamț* – lucrarea preotului Constantin Matasă publicată în anul 1929, sau *Anuarul Liceului „Petru Rareș”*, păstrate în Fondul Documentar „G. T. Kirileanu”, au fost consultate în cadrul Bibliotecii Județene Neamț.

³ Amintim publicațiile mai recente și conexe subiectului abordat, utile pentru cei interesați de reconstituirea acestui segment de istorie locală. Demne de menționat sunt lucrările semnate de M.-C. Verzea, N. Dumitrașcu, *Familia Regală a României. Pagini de istorie din ținutul Neamțului*, Editura „Constantin Matasă”, Piatra-Neamț, 2015; M.-C. Verzea (ed.), *Primul Război Mondial în colecțiile Complexului Muzeal Județean Neamț*, Editura „Constantin Matasă”, Piatra-Neamț, 2018; G. Luca, *Târgu Neamț. Monografie*, Editura „Constantin Matasă”, Piatra-Neamț, 2008.

⁴ M.-C. Verzea, N. Dumitrașcu, *op. cit.*, p. 9.

⁵ C. Armășescu, *Monografia Domeniului Bicaz din Județul Piatra-Neamț*, Tipografia „Gutenberg”, București, 1906, p. 3.

⁶ M.-C. Verzea, *Mărturie despre prezența familiei regale pe Domeniul Coroanei de la Bicaz. Iulie-octombrie 1918*, în *Mem.Antiq*, XXVII, 2011, p. 81.

Dobrovățul (județul Vaslui) – formau un domeniu asupra căruia Familia Regală avea drept de folosință și de exploatare, direct sau prin dare în arendă⁷.

În timpul Primului Război Mondial, după pacea de la Buftea, dinastia țării și-a stabilit vremelnic reședința la Bicaz, din 6 iulie 1918 până la 25 octombrie 1918: „Regele Ferdinand, M. Sa Regina Maria și A. L. Princesesa Elisabeta, Mărioara și Ileana s’au instalat în casele Administrației Domeniului. Pentru A. Sa R. Principele Neculai s’a construit în grădina curții un pavilion deosebit, care se păstrează și astăzi ca amintire; iar suita a ocupat clădirile personalului Domeniului Coroanei”⁸.

Tot în contextul primei conflagrații mondiale, urbea Târgu-Neamț a fost martoră a unui eveniment ce pune în pericol dinastia țării. Astfel, în vara anului 1918, prezența viitorului rege Carol al II-lea, comandantul Regimentului de Vânători de Munte în acest oraș a fost efemeră, actul dezertării pentru o căsătorie ilegală fiind blamat în cadrul familiei⁹.

După acest episod, Carol a revenit la Târgu-Neamț, în calitate de rege al României, cu ocazia inaugurării Monumentului ridicat în cinstea eroilor din Batalionul pe care l-a patronat¹⁰.

O altă vizită, care a rămas în mentalul colectiv al comunității târg-nemțene, a fost cea de studiu planificată de Regele Carol al II-lea pentru fiul său Mihai¹¹, Marele Voievod de Alba-Iulia¹², în vara anului în care s-au împlinit 50 de ani de la moartea scriitorului Ion Creangă. Prezența viitorului Rege Mihai I, la Humulești, este confirmată de însemnarea făcută de acesta în cartea de onoare a Casei Creangă (Fig. 1). Printre sursele documentare mai puțin cunoscute, pe care Muzeul de Istorie și Etnografie Târgu-Neamț le deține, și care atestă legătura regalității cu această parte a județului Neamț, se numără o telegramă de mulțumire (Fig. 2), trimisă de Casa Regală a României ca răspuns la invitația scrisă adresată de

⁷ I. Mamina, *Regalitatea în România 1866-1947*, Editura Compania, București, 2004, p. 42.

⁸ C. Matasă, *Călușa județului Neamț*, Editura „Cartea românească”, București, 1929, p. 88.

⁹ G. T. Kirileanu, *Martor la istoria României (1872-1960): jurnal și epistolar*, vol. II: 1915-1918, ediție îngrijită, cuvânt înainte, note și indice de C. Bostan, Editura RaoBooks, București, 2013, p. 344, 345.

¹⁰ M.-C. Verzea (ed.), *op. cit.*, 2018, p. 31.

¹¹ *Avântul*, Anul XI, nr. 176, Piatra-Neamț, 25 iunie 1939, p. 1.

¹² La 8 iunie 1930, Parlamentul a decis anularea legilor din 4 ianuarie 1926, astfel că principele Carol redevenea moștenitorul tronului. Printr-o lege adoptată în aceeași zi, regele detronat a primit titlul de „Mare Voievod de Alba Iulia.” (I. Scurtu, *Politică și viață cotidiană în România: în secolul al XX-lea și începutul celui de-al XXI-lea*, Editura Mica Valahie, București, 2011, p. 261).

organizatorii unei ample manifestări, prilejuită de celebrarea a 100 de ani de la nașterea lui Ion Creangă¹³.

Orașul Târgu-Neamț, mănăstirile din apropiere, precum și Cetatea Neamț au constituit obiective pe care suveranii români au vrut să le cunoască, năzuind a se apropia astfel de trecutul poporului pe care îl conduceau.

Domnia de 48 de ani a primului suveran al poporului român a fost marcată de mai multe vizite în Moldova și, implicit, în Ținutul Neamțului. Deși, inițial, aceste călătorii princiare aveau „aspectul unor inspecții de front”, menite să evalueze starea provinciilor, ulterior ele au căpătat și un caracter contemplativ și comparativ¹⁴.

Prezențe regale în Ținutul Neamțului

Preluând conducerea Principatelor la data de 10 mai 1866, Carol de Hohenzollern-Sigmaringen își asumase o mare responsabilitate din multe puncte de vedere. Cu toate dificultățile întâmpinate, Principele a manifestat de la început un profund atașament față de țară, dorind să o cunoască mult mai bine. În acest sens, vizitele făcute în zone diferite ale țării l-au ajutat să înțeleagă realitățile diferite, decalajele între regiuni, dar și oportunitățile acestui spațiu¹⁵.

Chiar din primul an de domnie, la puțin timp după proclamarea ca domn al României, Principele Carol a vizitat în luna august a anului 1866 județul Neamț. Cu această ocazie el a fost însoțit de adjutanții săi, de ministrul de Finanțe, Petre Mavrogheni, și de ministrul de Interne, prințul Ion Ghica, cei doi având origini nobile în Moldova și, implicit, o influență însemnată în zonă¹⁶. Telegrama emisă de acesta din urmă, cu nr. 17696, și adresată tuturor prefecturilor, impunea măsuri sobre în vederea primirii Domnitorului, aflat în doliu ca urmare a morții fratelui său mai mic, prințul Anton, în timpul războiului austro-prusac¹⁷: „[...] îngrijiiți recepțiunea

¹³ R. Diaconu, *Surse documentare privitoare la celebrarea centenarului nașterii lui Ion Creangă (Humulești, 1937)*, în *ActaMT*, VIII, 2013, p. 162.

¹⁴ M.-C. Verzea, N. Dumitrașcu, *op. cit.*, p. 9.

¹⁵ P. Lindenberg, *Regele Carol I al României*, traducere din germană de Ion Nastasia, ediția a II-a, revizuită, Editura Humanitas, București, 2016, p. 82, 85.

¹⁶ *Memoriile Regelui Carol I al României – de un martor ocular*, vol. I. 1866-1869, ediția a doua și prefață de S. Neagoe, Editura Machiavelli, București 1994, p. 90.

¹⁷ La data de 27 iunie 1866 a sosit vestea potrivit căreia prințul Anton, sublocotenent în primul regiment de gardă, fusese grav rănit în bătălia de la Königgrätz. În cele din urmă, suferințele provocate de gloanțele primite în picioare i-au fost fatale. (P. Lindenberg, *op. cit.*, p. 89-90).

Măriei Sale să fie cu toată seriozitatea, fără muzici și fără baluri, căci știți că Înălțimea Sa este încă în doliu”¹⁸.

Impresia noului domn al țării asupra situației țăranilor din Moldova a fost una dezolantă. Principala cauză a sărăciei acestora era recolta slabă din acel an, dar și evreii, acuzați de practicarea unor activități economice care îi împovăra suplimentar pe locuitorii satelor: „Starea țăranilor e foarte tristă [...]. Le lipsesc toate, foamea se citește pe fețele lor. Sute de petiții s-au și înaintat prințului de către cei nevoiași, și el face ce poate. Pe lângă pacostea din acest an a recoltei proaste, moldovenii însă mai au și una constantă în satele lor: evreul. Numai el e cârciumar și băcan; îmbie pe țărani să-i bea rachiul falsificat și e totdeauna gata să dea avansuri, ca să prindă apoi cu totul în mâinile sale pe datornici”¹⁹.

La data de 14/26 august 1866, Principele Carol a ajuns la Piatra, capitala județului Neamț, unde a stat puțin, programul său pentru această vizită anunțându-se a fi unul încărcat. Prima vizită a domnitorului Carol pe meleaguri nemțene a fost semnalată și în presa locală așa cum reiese din ziarul *Avântul*, din data de 14 mai 1939: „Domnitorul Carol a stat puțin în Piatra, căci un program supra încărcat aștepta să fie executat. Astfel, după prezintarea autorităților, s’a îndreptat spre mănăstirea Văratec, unde a fost primit de un sobor de 200 maice, în fruntea cu stareța Negri – sora ministrului C. Negri”²⁰.

După oficierea serviciului religios în biserică a urmat vizitarea mănăstirii, renumită pentru prezența femeilor ce proveneau din familii aristocrate, ceea ce justifică aspectul remarcabil al locuințelor din acest lăcaș de cult: „Oameni bogați au clădit aici case fiicelor lor, [...]; fiecare din aceste locuințe este parfumată și curată, una mai plăcută decât alta. Chilimuri împodobesc canapelele și dușumelele strălucitor de curate; pereții, spoțiți cu alb, sînt plini de icoane pestrițe [...]. Și înaintea fiecărei case, flori de toate culorile, și, în fiecare odaie mirositoarele melise și lămii”²¹.

Principele și-a petrecut noaptea în mănăstire, fiind găzduit în casa maicii Negri, iar pe 15/27 august el a asistat la „serviciul divin, căci era zi de sărbătoare, ziua „Adormirii Maicii Domnului” și hram la Văratice”²². După o oră și jumătate s-a îndreptat spre Agapia, unde a avut parte de „o primire mai severă, mai puțin

¹⁸ A. Grigorovici, *O vizită domnească la Piatra-Neamț, în anul 1866*, în *Anuarul Liceului „Petru Rareș”*, 1934-1935, p. 90-91.

¹⁹ *Ibidem*, p. 92.

²⁰ C. Turcu, *Regele Carol I, prin județul Neamț, la 1866*, în *Avântul*, Anul XI, nr. 170, 14 mai 1939, p. 1.

²¹ *Memoriile Regelui Carol I al României...*, p. 95-96.

²² A. Grigorovici, *op. cit.*, p. 87.

lumească”²³. Așezământul monahal i-a lăsat Prințelui prusac o impresie „cu mult mai impunătoare decât Văratecul”, datorită aspectului și amplasamentului, însă nu era la fel de distinsă „pentru că aici nu se află atît fete din familii aristocrate [...], ci mai ales fete din clasa de mijloc”²⁴.

La mănăstirea Agapia, Prințul „nu putea însă să rămâie mai multe ore, deoarece trebuia să-și continue drumul spre mănăstirea Neamțului, unde îl așteptau o mie de călugări în frunte cu Episcopul Hușilor”²⁵. Deși așezămintele monahale vizitate semănau, totuși celui de la Neamț îi lipsea farmecul de la Văratec și Agapia, dat de munca femeilor. Multe grădini erau lăsate în paragină, multe chilii erau neîngrijite, iar biblioteca de manuscrise vechi nu era folosită de călugări. Ceea ce l-a surprins pe principele prusac a fost faptul că, în ciuda unei igiene deficitare și a unei alimentații precare, unii călugări ajungeau la vârste venerabile: „Cu toată lipsa de curățenie și hrană proastă cu care trebuie să se mulțumească (carne nu mănîncă niciodată, pește rar, ouă și lapte și mai rar; mîncarea lor zilnică e ciorbă acră cu mămăligă), totuși călugării ajung adesea la vârste înaintate: la Neamț sînt vreo 20 trecuți de 100 de ani”²⁶.

La data de 16/28 august, Prințul Carol a plecat de la mănăstire spre Cetatea Neamț și apoi spre orașul de la poalele fortăreței, „locuit mai ales de evrei și ale cărui case sînt cele mai multe din lemn”²⁷. La momentul vizitei urbea se confrunta cu mizeria, foametea și consecințele epidemiei de holeră din iarna 1865-1866. Domnitorul a fost întâmpinat de primarul Ioan Teohari, însoțit de consilieri, preoți, învățători, elevi și oameni de rînd²⁸. La Târgu-Neamț, Principele urma să dejeuneze și să stea în gazdă la doctorul Miller, care era fericit să îl primească așa cum rezultă din telegrama trimisă prefectului Roznovanu: „Sînt fericit a primi pe Domnitorul în gazdă la mine. Mă voi îngriji pentru tot. **Dr. Miller**”²⁹.

Cu acest prilej, oaspetele s-a confruntat cu o cerere neobișnuită din partea unui grup de cetățeni care solicita mutarea capitalei județului de la Piatra la Târgu-Neamț³⁰. Pretențiile ridicate de aceștia se justificau într-o oarecare măsură, avînd în vedere că „în trecutul ținutului Neamț, ocolul Târgul Neamț jucase un rol mai

²³ C. Turcu, *op. cit.*, p. 1.

²⁴ *Memoriile Regelui Carol I al României...*, p. 97.

²⁵ A. Grigorovici, *op. cit.*, p. 87-88.

²⁶ *Memoriile Regelui Carol I al României...*, p. 97.

²⁷ *Ibidem*, p. 98.

²⁸ G. Luca, *op. cit.*, p. 106.

²⁹ A. Grigorovici, *op. cit.*, p. 95.

³⁰ C. Turcu, *op. cit.*, p. 1.

mare decât acel al Pietrii. În decursul secolului al XIX-lea, însă s'a dezvoltat și orașul Piatra, lăsând rivala sa din Nordul ținutului cu mult mai în urmă³¹. Astfel, revendicarea târg nemțenilor nu s-a concretizat, întrucât „Colonelul Roznovanu a rezistat însă cu toată energia acestei tentative de uzurpare a unui drept firesc pe care și-l câștigase Piatra”³². Aflat într-un oraș ce resimțea urmările provocate de holeră, Carol I a vizitat și spitalul în care se aflau câțiva bolnavi³³.

Vizita în Moldova a continuat cu capitala județului Suceava, Fălticeni, moșia Zăvorești, orașele Botoșani, Iași, Huși, Bârlad, Tecuci, iar pe data de 26 august/7 septembrie 1866 călătoria s-a încheiat, principele ajungând la București. În cele 17 zile, cât a fost plecat, Prințul a vizitat 11 din cele 14 districte ale Moldovei³⁴.

Principele de origine germană a revenit în apropierea orașului Târgu-Neamț un an mai târziu, pe 20 iunie/3 iulie 1867 aflându-se în vizită la mănăstirile Agapia și Neamț. Drumul peste munți, la Hangu, l-a făcut călare, iar de aici, câteva zile mai târziu, a inițiat o călătorie pe plute, pe Bistrița până la Piatra³⁵.

În primăvara anului 1879, Alteța Sa Regală Domnitorul Carol (titlu pe care îl deținea din 9 septembrie 1878) a vizitat din nou Moldova, fiind însoțit de principele moștenitor al Suediei, Gustav al V-lea, de generalul Gheorghe Slăniceanu, colonelul Nicolae Dabija, ministrul de război și un adjutant³⁶. Traseul a fost adus la cunoștință primarului din Târgu-Neamț de către prefectul județului. Astfel, pe data de 20 aprilie 1879, principele german și cel suedez urmau să plece din Iași spre Pașcani și Neamț, aveau să viziteze Agapia, iar a doua zi mănăstirile și urbea Piatra³⁷.

Călătoria s-a făcut cu trenul până la Pașcani, apoi cu trăsura. Pe drum, suita regală a vizitat fabrica de postav a lui Alcaz și orașul Târgu-Neamț. Distinșii oaspeți au fost întâmpinați de primarul urbei, Ioan Teohari, autorități locale și un sobor de 16 preoți³⁸. Informații referitoare la starea de sănătate a locuitorilor orașului, siguranța acestora, aprovizionarea cu alimente și alte bunuri, situația școlilor, a contribuțiilor pe anul anterior și pe anul curent, a veniturilor pe anul în curs au fost oferite de primar în cuvântul adresat Alteței Sale Regale Domnitorul Carol³⁹.

³¹ A. Grigorovici, *op. cit.*, p. 88.

³² C. Turcu, *op. cit.*, p. 1.

³³ *Memoriile Regelui Carol I al României...*, p. 98.

³⁴ M.-C. Verzea, N. Dumitrașcu, *op. cit.*, p. 14.

³⁵ *Memoriile Regelui Carol I al României...*, p. 176.

³⁶ M.-C. Verzea, N. Dumitrașcu, *op. cit.*, p. 37.

³⁷ SJAN Neamț, *fond Primăria Tg. Neamț*, dosar nr. 3/1879, f. 1, 2.

³⁸ G. Luca, *op. cit.*, p. 110.

³⁹ SJAN Neamț, *fond Primăria Tg. Neamț*, dosar nr. 3/1879, f. 15.

Conform programului stabilit, a urmat vizitarea mănăstirii Agapia, iar în drum spre Piatra, Principele catolic și cel protestant au poposit și la Văratice unde au fost primiți în procesiune de călugărițele lăcașului de cult⁴⁰. Dintr-o scrisoare din 15 iunie 1867, adresată de Mitropolitul Moldovei, starețului de la Mănăstirea Neamț, reiese că acesta din urmă era îndemnat de înaltul prelat să aducă la cunoștință Principelui Carol toate problemele și necesitățile cu care se confruntă lăcașul ortodox și soborul, invocând bunătatea și disponibilitatea Alteței Sale Regale de a-i ajuta⁴¹. Aceste calități ale domnitorului au fost confirmate printr-o scrisoare din 16/28 aprilie 1869 pe care a adresat-o ministrului Cultelor, recomandând restaurarea mănăstirilor Neamț și Secu⁴².

Așezămintele religioase din județ au constituit un punct de interes pentru Familia Regală, ceea ce justifică noua vizită a acesteia, pentru ziua de 20 aprilie 1887, la lăcașurile ortodoxe din apropierea urbei târg-nemțene. Din acest motiv primăria orașului a primit din partea prefecturii din Piatra-Neamț o adresă, din data de 28 februarie 1887, prin care se cerea „să se repare urgent podul de pe Ozana, de pe șoseaua Piatra-Fălticeni, la punctul numit <vechiul medean al vitelor>”. S-a impus și necesitatea reparării Podului de pe apa Nemțisorului, „din sus de biserica Sf. Nicolae”, și a potecii ce ducea spre Cetatea Neamț pentru că Prințesa Maria dorea să viziteze ruinele fortăreței⁴³.

Regele Carol și Regina Elisabeta neavând urmași (unica lor fiică, Maria, a murit la vârsta de 4 ani⁴⁴), succesor la Tronul României a fost declarat Ferdinand (18 martie 1889, conform „Pactului de familie”), nepotul de frate al primului suveran al țării. Pentru a se pune în contact cu realitatea diversă a țării, Principele Ferdinand s-a stabilit definitiv în țară⁴⁵, iar după căsătoria cu Prințesa Maria (29

⁴⁰ M.-C. Verzea, N. Dumitrașcu, *op. cit.*, p. 38.

⁴¹ SJAN Neamț, *fond Mănăstirea Neamț*, dosar nr. 36/1867, f. 9.

⁴² M.-C. Verzea, N. Dumitrașcu, *op. cit.*, p. 15.

⁴³ G. Luca, *op. cit.*, p. 113-114.

⁴⁴ Maria, prima prințesă română din familia Hohenzollern s-a născut la 27 august/8 septembrie 1870, la București. După o lună a fost botezată în religia ortodoxă, la biserica Palatului Cotroceni. Cei care au cunoscut-o spuneau că era de o rară precocitate – la doi ani și jumătate îi plăcea să învârtească un glob pământesc și să spună numele diferitelor țări. În primăvara anului 1874, prințesa Maria s-a îmbolnăvit de scarlatină. Cu toate că a fost tratată cu devotament de doctorul Theodori, dar și de alți medici renumiți, mica prințesă s-a stins din viață la 28 martie/9 aprilie 1874 (Muzeul Național de Istorie a României, *Familia Regală: o istorie în imagini*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2009, p. 13).

⁴⁵ L. Manoliu, *Colecția de mobilier a Muzeului Național Peleş. Catalog selectiv*, Editura R. A. Monitorul Oficial, Sinaia, 2018, p. 8-9.

decembrie 1892), a urmat modelul unchiului său, acela de a vizita regiunile istorice ale statului pe care avea să îl conducă la un moment dat.

În vara anului 1901 cuplul princiar, însoțit de Ion I. C. Brătianu, Ministru al Lucrărilor Publice, și Ion Kalinderu, administratorul Domeniilor Coroanei, a pornit într-o călătorie pe Valea Bistriței. În memoriile sale, viitoarea suverană a românilor a consemnat împrejurările și necesitatea realizării unei vizite în această zonă a Moldovei, atât pentru ea, cât și pentru soțul ei, având în vedere caracterul restrictiv al deplasărilor de acest fel: „Ion Kalinderu [...] îl convinsese pe rege că un „turneu” la domeniile Coroanei, pe valea Bistriței, ar fi foarte folositor educației Prințului și a Prințesei [...]. Din motive neînțelese, Regele Carol cu greu ne dădea voie să călătorim. Când venii eu în România, soțul meu nu cunoștea mai nimic din țara lui, afară de câteva din orașele mai de frunte pe care le vizitase cu Unchiul în împrejurări oficiale”⁴⁶.

Nota înaintată de prefectul județului primarului din Târgu-Neamț, cuprindea itinerariul pe care nobilii oaspeți l-au avut de parcurs. Sosirea în apropierea orașului de provincie era prevăzută pentru data de 14 august. Familia princiară a ajuns la Mănăstirea Neamț (Fig. 3), iar seara a înnoptat la Agapia. Programul pentru a doua zi, 15 august, consta în vizitarea lăcașului de cult de la Văratec (Fig. 4) și deplasarea la Piatra-Neamț⁴⁷.

Cu toate că Principele Ferdinand și Principesa Maria nu au trecut prin Târgu-Neamț, ei au fost întâmpinați de autoritățile locale și de populația orașului. Organizarea evenimentului a impus costuri ce nu fuseseră prevăzute în bugetul anual al primăriei, dar în ședința Consiliului Comunal al Urbei Neamț, din 10 august 1901, s-au aprobat cheltuielile necesare pentru realizarea arcurilor de triumf, plata buciumarilor, a birjelor, cumpărarea unui brâu tricolor necesar primarului⁴⁸.

În privința mănăstirilor vizitate, a atmosferei în care au fost primiți și a impresiilor create în urma vizitării acelor locuri, nepoata Reginei Victoria nota în memoriile sale următoarele: „Ne oprirăm și la mănăstirile Agapia și Văratec, precum și la Bistrița și Neamțu, unde ni se făcură primiri pitorești, cu nelipsita îmbulzeală de călugărițe și călugări adunați în jurul nostru, ca niște mari păsări negre. Multe clopote au fost trase, multe flori ni s’au presărat sub picioare și multe cântece pe nas, au fost cântate în biserici; [...] Îmi plăceau mult aceste locuri

⁴⁶ Maria, Regina României, *Povestea vieții mele*, vol. II, ediția I, Editura Adevărul, București, 1939, p. 242, 243.

⁴⁷ SJAN Neamț, *fond Primăria Tg. Neamț*, dosar nr. 20/1901, f. 1.

⁴⁸ *Ibidem*, f. 4.

singuratece și depărtate, pline de poezia și de atmosfera vremurilor de altă dată care înconjoară lucrurile ce nu se schimbă, păstrând de-a lungul generațiilor datinele, rosturile și obiceiurile străvechi⁴⁹.

Paisprezece ani mai târziu, în perioada de neutralitate a României din timpul Primului Război Mondial, Majestatea Sa Regina a revenit în județul Neamț, însoțită de Altețele Regale Principesele Elisabeta și Maria, de Ministrul de Interne, Vasile G. Morțun și Ministrul Lucrărilor Publice, doctorul Constantin Angelescu⁵⁰.

Cu doar câteva zile înainte de sosirea suveranei la Târgu-Neamț, la 9 august 1915, prefectul județului, avocatul Nicu N. Ioaniu, i-a transmis primarului urbei Neamț măsurile care se impuneau cu ocazia vizitei regale: „să se facă un arc de triumf la intersecția șoselei Piatra-N. – Mănăstirea Neamț. Veți pavoaza partea din oraș ce duce spre mănăstire, veți fi împreună cu autoritățile în ținuta de rigoare la acel arc de triumf; de asemenea și populațiunea va ieși întru întâmpinarea M. Sale Regina care va trece spre Mănăstirea Neamț, miercuri pe la orele 12”⁵¹.

Potrivit înștiințării pe care primarul orașului Piatra-Neamț, Dimitrie Hogeș, a adresat-o comunității pe data de 10 august 1915, oaspeții erau așteptați să ajungă în capitala județului în ziua de miercuri, 12/25 august, la 9 dimineața, urmând ca după vizitarea orașului, o oră mai târziu, să se îndrepte spre mănăstirile Văratec, Agapia și Neamț⁵².

Și de această dată, suita regală a fost așteptată de o mulțime de maici, vizitatori și săteni. După slujba religioasă și cuvântarea de mulțumire a maicii starețe, Zenaida Racliș, M. S. Regina a vizitat atelierele de scoarțe naționale după care a plecat spre Mănăstirea Agapia în sunetul clopotelor și a strigătelor de bucurie ale mulțimii. Potrivit relatărilor lui G. T. Kirileanu, bibliotecarul Palatului Regal și martor ocular al călătoriei, la acel așezământ monahal suverana „a admirat neasemănata pictură a icoanelor marelui pictor Nicolae Grigorescu și vechile odoare ale mănăstirii, precum și atelierele de covoare”⁵³.

La Mănăstirea Neamț solemnitatea slujbei a fost cu atât mai mare cu cât a fost oficiată de vicarul Mitropoliei de la Iași, Arhiepiscopul Antim, care în numele Mitropolitului Moldovei, Pimen Georgescu, i-a mulțumit Reginei pentru prețuirea trecutului național și prezența sa în mijlocul poporului, deschisă în a-i afla și simți

⁴⁹ Maria, Regina României, *op. cit.*, p. 244.

⁵⁰ G. T. Kirileanu, *op. cit.*, p. 95.

⁵¹ SJAN Neamț, *fond Primăria orașului Tg. Neamț*, dosar nr. 44/1915, f. 1, 2, 4.

⁵² M.-C. Verzea, N. Dumitrașcu, *op. cit.*, p. 124.

⁵³ G. T. Kirileanu, *op. cit.*, p. 95.

nevoile. Masa de prânz a fost una atipică, având loc în poiana din dumbrava de stejari de la Braniște a Mănăstirii Neamț, iar după-amiază suita regală s-a îndreptat spre un alt lăcaș de cult, cel de la Secu. Excursia regală a continuat spre Petru-Vodă unde s-a făcut popas pentru admirarea Ceahlăului, însă ceața groasă ce se lăsase asupra munților a împiedicat admirarea priveliștii⁵⁴.

Pe data de 15 august 1915 Alteța Sa Regală Principesa Elisabeta a mers la Grumăzești și Cetatea Neamț, în timp ce Majestatea Sa Regina și Principesa Mărioara au urcat pe muntele Ceahlău⁵⁵.

Regina Maria a revenit în toamna aceluiași an la Mănăstirea Vărativ. Pe data de 27 noiembrie 1915 suverana țării a pornit într-un lung pelerinaj la mănăstirile din Moldova, prilej cu care s-a distins prin următoarele donații: „3000 lei pentru refacerea acoperișului de la schitul Bisericiani; 2000 lei pentru continuarea lucrărilor clopotniței de la mănăstirea Durău; 1000 lei pentru a se distribui călugărițelor suferinde și lipsite de mijloace din mănăstirea Văratec; 700 lei în același scop călugărițelor din mănăstirea Neamțu; 200 lei călugărițelor din mănăstirea Bistrița și mănăstirea Slatina și 100 lei celor din mănăstirea Secu”⁵⁶. În semn de mulțumire și prețuire pentru generozitatea Majestății Sale, maica stareță de la Văratec, Zenaida Racliș, i-a trimis acesteia o ladă ce conținea două scoarțe lucrute de maici în atelierul așezământului monahal amintit⁵⁷.

Un an mai târziu, destinul țării și al dinastiei s-a schimbat radical pentru că, pe 14/27 august 1916, România a renunțat la poziția de neutralitate, intrând în Primul Război Mondial de partea Antantei cu scopul de a realiza „unirea românilor de pe cele două părți ale Carpaților”⁵⁸.

La fel ca în restul țării, în județul Neamț au fost organizate spitale militare sau au fost militarizate unele din cele civile pentru a asigura tratarea răniților sau bolnavilor, aduși de pe front. Astfel, în Ținutul Neamț au funcționat 25 de unități sanitare cu aproximativ 3.500 de paturi instalate în localurile spitalelor civile existente, în școli, cazărmi, colonii școlare, case particulare, mănăstiri etc. La data

⁵⁴ *Ibidem*, p. 96.

⁵⁵ *Ibidem*, p. 98.

⁵⁶ Maica Benedicta (AcaD. Z. Dumitrescu-Buşulenga), *Chipuri de lumină la Mănăstirea Vărativ. Convorbiri cu Fabian Anton*, Editura Vremea, București, 2018, p. 33, 34.

⁵⁷ *Ibidem*.

⁵⁸ Extras din *Proclamația către țară* a Regelui Ferdinand din 15/28 august 1916, în V. Bianu, *Însemnări din războiul României Mari, Tomul I: Dela mobilizare până la Pacea din București*, Institutul de arte grafice „Ardealul”, Cluj, 1926, p. 12.

de 23 august 1916 capacitatea spitalelor militare era de 855 de paturi la Piatra-Neamț și de 400 la Târgu-Neamț⁵⁹.

Așezările monahale s-au alăturat și ele efortului de război, având o contribuție însemnată în tratarea soldaților răniți, aduși de pe front. La Mănăstirea Văratec au început pregătirile încă din primăvara anului 1916, când „s’au înscris paturile în număr de 800 la toate călugărițele, s’au suspendat lucrările în toate atelierele ce erau în Mănăstire, s’a trimis lenagerie spre confecționare, s’au lucrat mii de cămăși și altele”⁶⁰.

După mobilizarea armatei române așezământul monahal a fost transformat în Spitalul Nr. 32. Grijă pentru detalii, în vederea creării celor mai bune condiții pentru primirea suferinzilor, a continuat și după data de 15 august 1916: „[...] s’au aranjat paturi și în arhondarie și în casa de recepție. S’a aranjat o bucătărie mare, băi cu dușuri și altele, s’au adunat tot personalul pentru spital, care are în majoritate călugărițe din aceasta Mănăstire, și una din Agapia, [...], au ridicat steagul cu „Crucea Roșie” deasupra porților Mănăstirei, așa că acum nu mai era Mănăstire, ci Spital No. 32. Din sufrageria arhondaricului s’a făcut sala de pansamente unde au și început lucrul D-nele și D-rele, surori de caritate împreună cu călugărițele”⁶¹.

În contextul acestor demersuri laborioase care s-au făcut în județul Neamț, reprezentanții Casei Regale a României au ajuns în această parte a Moldovei, cu rolul de a inspecta unitățile sanitare în care erau îngrijiți combatanții Marelui Război.

La sfârșitul lunii octombrie a anului 1916, la puțin timp după stingerea din viață a Prințului Mircea⁶², Reginei Maria a ajuns în zona moldavă a țării, așa cum reiese din memoriile sale: „Nesimțindu-mă în stare pentru câtva timp să rămân în locurile obișnuite, mă hotărâi să fac o călătorie în Moldova, pentru a vizita răniții”⁶³.

⁵⁹ M.-C. Verzea (ed.), *op. cit.*, 2018, p. 17.

⁶⁰ E. Petrovici, *Mănăstirea „Văratec” din Județul Neamț în timpul Războiului pentru întregirea neamului*, editată de A. Lecu, Tipografia „Reînvierea”, Botoșani, 1920, p. 6.

⁶¹ *Ibidem*, p. 7, 8.

⁶² Principele Mircea (1912-1916) a încetat din viață în urma unei febre tifoide, fiind înmormântat în cripta bisericii din Cotroceni. Pe mormântul său, la sfârșitul războiului, Regina Maria a gravat următoarea inscripție: „În acest sanctuar de la Cotroceni, lângă cei care în zilele de demult au fost domnitorii acestui pământ, se odihnește fiul cel mic al Regelui Ferdinand și al Reginei Maria, născut în decembrie 21, 1912 Mircea mort în octombrie 1916, în timp de război, când soldații României își sacrificau viețile pentru un vis care dănuia de secole. Timp de doi ani a rămas singur păzitor al casei părinților săi, deasupra căreia drapelul a încetat să mai fluture. Jeliți-l, căci el a împărțit cu noi zilele de suferință, dar pe cele de bucurie nu a mai apucat să le vadă” (Muzeul Național de Istorie a României, *op. cit.*, p. 20-21).

⁶³ Maria, Regina României, *Povestea vieții mele*, vol. III, p. 103.

O astfel de vizită a fost anunțată și la mănăstirea Văratec, însă, de această dată, pregătirile pentru întâmpinarea suveranei au fost austere: „soldații cari puteau umbla au eșit din chilii și s’au așezat pe 2 rânduri în curtea bisericei, pe acolo pe unde trebuia să treacă Regina”⁶⁴. Starea de spirit a acesteia nu mai era cea de odinioară, suferința provocată de pierderea recentă fiind evidentă: „[...] de astă dată numai era veselă cu surâsul pe buze, era tristă și cu ochii în lacrimi și cu vălul de doliu! Plângea! Plângea pentru scumpul Său fiu Mircea, pe care-l pierduse cu câteva zile, apoi plângea pentru fiii țării, cari căzuseră cu miile la Dunăre și pentru răniții, ostașii ce-i avea în față, stând răzămași în bețe”⁶⁵. La Spitalul Nr. 32, Mama Răniților „a vizitat saloanele cu cei mai grav răniți. Pe fiecare îi mângâia, dându-i-le și câte o cruciuliță, ca simbol al credinței și răbdărei, iar la cei înșirați în curte cu mâna Sa delicată de Regină le-a împărțit pachete de țigări. Mare a fost mângăerea bieților răniți, că i-a cercetat Regina Țării. Apoi a mai stat în balconul Stariței privind pe ostașii răniți care se mângâiau la privirea Ei ca și la razele soarelui, fiind o zi frumoasă. Apoi, după câteva minute a plecat în urările ostașilor”⁶⁶.

În ziua de 10/23 august 1917 Regina Soldat, însoțită de Prințesa Elisabeta, a sosit în capitala Ținutului Neamț, „cercetând cu deosebită bunăvoință instituțiile de caritate, spitalele și sanatoriile de convalescenți și mulțumită fiind de buna ordine pe care a găsit-o în tot locul”⁶⁷.

Între 26 august/8 septembrie și 6/19 septembrie 1917 Regele Ferdinand a realizat o inspecție pe front în decursul căreia a vizitat câteva unități sanitare (spitalul din Coțofănești și spitalul rusesc din Adjud). Ulterior, suveranul țării și Prințul Carol au inspectat frontul Armatei II, au decorat mai multe cadre militare, au mers „la Bacău, apoi la Piatra-Neamț, unde au vizitat diferite spitale, însoțiți de generalul *Grigorescu*”⁶⁸.

În memoriile sale, nepoata Reginei Victoria a consemnat și o vizită pe care a făcut-o în apropierea orașului Târgu-Neamț, la Grumăzești, pe data de 23 septembrie/6 octombrie 1917. Efortul amenajării unui spital în acel sat, din inițiativa norei prințului Caragea, Ecaterina, s-a bucurat de aprecierea Reginei Maria: „trecurăm peste mai multe dealuri și prin păduri ruginite de toamnă până la conacul Prințului Caragea, unde nora lui se grăbi să-mi arate un mic spital,

⁶⁴ E. Petrovici, *op. cit.*, p. 10.

⁶⁵ *Ibidem*.

⁶⁶ *Ibidem*, p. 11.

⁶⁷ V. Bianu, *op. cit.*, p. 191.

⁶⁸ *Ibidem*, p. 220-221.

înjghebat de ea în satul lor. Cu toate că spitalul nu era mare, strădania ei era vrednică de toată lauda și o fericitai foarte călduros⁶⁹.

Pentru a-i ști la adăpost, la începutul lunii octombrie a anului 1917, suverana țării, recunoscută pentru actele caritabile și pentru grija ce o purta semenilor deznădăjduiți de război, a pregătit o mulțime de copii orfani, sosiți din toate colțurile țării, pentru a fi duși la mănăstirile Agapia și Văratec⁷⁰.

În timpul războiului de Întregire a țării, prezența membrilor dinastiei regale, în această parte a Ținutului Neamț, este confirmată și prin câteva mărturii vizuale inedite⁷¹. Principele moștenitor Carol, în calitate de comandant al unui corp de elită al armatei, a fost o prezență mai constantă în această parte a Moldovei. Uneori a fost surprins alături de cadre militare (Fig. 5), de oficialități ale statului român, precum Ionel Brătianu (Fig. 6), alteleori a fost immortalizat într-un cadru mai puțin formal, ca invitat la o nuntă ce avusese loc în 1917, la Târgu-Neamț (Fig. 7). În același an, Regele Ferdinand a participat la ceremonia de înmânare a drapelului primei unități a Vânătorilor de Munte (Fig. 8), Majestatea Sa revenind, alături de consoarta sa, în acest mic oraș și cu ocazia unui serviciu religios dedicat aceluiași luptători (Fig. 9). O altă ilustrație, datată 14 februarie 1918, îi înfățișează pe Regele Ferdinand, Regina Maria și Generalul Berthelot la baza Cetății Neamț (Fig. 10), în prezența unui corp de armată.

Marele Război a constituit și un prilej ca prințul să își demonstreze calitățile de militar la Târgu-Neamț, acolo unde era cantonat Regimentul Vânătorilor de Munte. Acest corp de armată fusese înființat la data de 3 noiembrie 1916, la București, ca batalion, din inițiativa Principelui Moștenitor Carol, fiind format din ostași de cea mai bună condiție fizică, recrutați din toate regimentele. După căderea capitalei, Vânătorii de Munte au fost dirijați pentru organizare spre Vălenii de Munte, iar după înfrângerea de pe Argeș a armatei române li s-a schimbat destinația spre Târgu-Neamț, unde au ajuns pe 21 decembrie 1916⁷².

În prima jumătate a anului 1917, soldații s-au instruit pentru confruntări în teren muntos, împădurit. Ordinul de luptă a venit pe data de 8 august 1917, iar trei

⁶⁹ Maria, Regina României, *op. cit.*, vol. III, p. 339.

⁷⁰ Maica Benedicta (AcaD. Z. Dumitrescu-Buşulenga), *op. cit.*, p. 36.

⁷¹ Cu această ocazie, adresăm mulțumiri colegului nostru, Iulian Maftעי, pentru bunăvoința de a ne pune la dispoziție câteva fotografii rare, care atestă prezența regalității la Târgu-Neamț și care au fost identificate pe platforma electronică a Arhivelor Naționale ale României, cea a Arhivelor Militare Naționale Române și a Bibliotecii Naționale a României.

⁷² G. Luca, *op. cit.*, p. 140-141.

zile mai târziu batalionul a intrat în luptele de la Cireșoaia și Coșna care au pus capăt ofensivei germane pe frontul românesc⁷³.

După o lună de lupte crâncene, unității militare și comandantului acesteia, maiorul Virgil Bădulescu, li s-a decernat distincția „Crucea Mihai Viteazul”, clasa a III-a. În luna noiembrie a anului 1917, Batalionul Vânătorilor de Munte, aflat în retragere la Târgu-Neamț, a fost transformat în regiment. Tot în acest mic oraș, drapelul unității militare a fost decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul”, în data de 2 aprilie 1918, de Regele Ferdinand⁷⁴. La ceremonie au fost prezenți Regina Maria, Prințesa Mărioara, Principii Carol și Nicolae. Impresii asupra modului în care a decurs vizita oficială din acea dată ne-au fost lăsate de suverana României în jurnalul de război: „Parada a fost foarte frumoasă, cu vechea „cetatea” Neamț pe fundal. Nando a oferit regimentului care s-a numărat printre cele mai curajoase din războiul acesta, un steag pe care l-a decorat cu „Mihai Viteazul”. Carol era încântat, fiindcă el e șef peste regiment [...]. După ce ne-am pus ținuta în ordine în câteva minute într-o căsuță frumoasă și curată, [...], am luat prânzul cu toți ofițerii. A fost o masă simplă, veselă, nepretențioasă, iar între ofițeri a domnit o atmosferă plăcută de camaraderie. Mâncarea a fost bună, toasturile – loiale. L-am avut alături pe Prezan. Văitoianu era și el acolo”⁷⁵.

Plecarea Principelui Moștenitor la Târgu-Neamț, pentru a-și îndeplini îndatoririle de comandant, a fost amintită pe data de 3/16 iunie 1918 în aceeași lucrare cu caracter memorialistic: „Înainte de prânz am primit doi doctori și pe generalul Petala, care a fost alături de Carol când și-a luat în primire regimentul. Am uitat să spun că a plecat Carol la Târgu-Neamț ca să preia comanda activă a Vânătorilor de Munte”⁷⁶. Motivul pentru care Principele Moștenitor primise această responsabilitate a fost consemnat tot de suverană în memoriile sale: „Dobândisem pentru el această comandă căci socoteam că-i va fi de folos să aibă răspunderi și îndeletniciri militare active de îndeplinit. Această nouă demnitate părea că-i face plăcere”⁷⁷.

O lună mai târziu, într-un context politico-militar anevoios pentru țară, Familia Regală a României, refugiată de peste un an și jumătate la Iași, a decis

⁷³ M.-C. Verzea (ed.), *op. cit.*, 2018, p. 31.

⁷⁴ Maria, Regina României, *Jurnal de război 1918*, vol. III, traducere din engleză de Anca Bărbulescu, ediție îngrijită, prefață și scurtă cronologie de Lucian Boia, Editura Humanitas, București, 2015, p. 37.

⁷⁵ *Ibidem*.

⁷⁶ *Ibidem*, p. 169.

⁷⁷ Idem, *Povestea vieții mele*, vol. III, p. 521.

retragerea sa pe Domeniul Coroanei de la Bicaz⁷⁸. Momentul era așteptat de Regina Maria – „Iași, vineri, 6/19 iulie 1918 [...] mă bucur că mâine plecăm la Bicaz – trebuie să mergem la țară. Am un „dor” enorm de draga mea „Casă a celor patru vânturi”⁷⁹ – și urma să fie un bun prilej pentru vizitarea unor locuri ce nu fuseseră descoperite în călătoriile anterioare.

Pe data de 25 august/7 septembrie 1918 cuplul regal a ajuns la Târgu-Neamț, într-o excursie de o zi, pentru a participa la o solemnitate în cadrul căreia Regele Ferdinand a acordat distincții militare și pentru a vedea locuința principelui Carol: „Am mers cu Nando și Lisabetta [...] la Târgu-Neamț pentru un eveniment militar, iar apoi am vizitat în sfârșit casa lui Carol [...]. Nando a decorat câțiva ofițeri cu [Ordinul] „Mihai Viteazu” și câțiva soldați cu [Ordinul] „Virtutea Militară”. Cu această ocazie, distinșii călători au descoperit și mănăstirea Horaița, a cărei frumusețe a avut un impact puternic asupra Reginei: „După prânz am vizitat un atelier de olărit [...], iar apoi am plecat cu mașina să căutăm niște mănăstiri de care auzisem și pe care încă nu le vizitasem. Prima a fost Horaița, cu o așezare perfectă, nu prea departe de Văratec [...]. Biserica mare are un farmec din alte vremuri și e împodobită cu totul altfel decât cele cu care suntem obișnuiți, cu niște arabescuri care amintesc de Persia pe toți pereții, în culori vii și deschide; se spune că seamănă cu bisericile ortodoxe de la Răsărit și de la Muntele Athos. Mi-a plăcut tare mult locul, aș fi vrut să mai rămânem acolo. Nimic nu mă atrage ca mănăstirile acestea ascunse, colțuri minunate în care domnește pacea”⁸⁰. În vreme de război așezămintele monahale au fost și martore ale unor evenimente fericite. Este și cazul mănăstirii Văratec unde, tot în august 1918, datorită consoartei Regelui Ferdinand, a avut loc cununia unei doctorițe cu pacientul ei, Ion Pelivan⁸¹, nași fiind Nadeja și Barbu Știrbey⁸².

Nu peste mult timp, în ziua de 2/15 septembrie 1918, vestea potrivit căreia Principele Moștenitor a fugit la Odessa pentru a se căsători cu Ioana Maria Valentina Lambrino, o tânără care nu corespundea rigorilor impuse de statutul Casei Regale, a căzut asupra familiei ca o lovitură greu de îndurat, complicând viața politică a țării în vreme de război și demonstrând comportamentul imprevizibil și

⁷⁸ M.-C. Verzea, *op. cit.*, 2011, p. 81.

⁷⁹ Maria, Regina României, *Jurnal de război 1918*, p. 221.

⁸⁰ *Ibidem*, p. 288.

⁸¹ Ion Gheorghe Pelivan (1876-1954) a fost militant al mișcării de eliberare națională din Basarabia, om politic, publicist, Ministru de Externe al Republicii Democratice Moldovenești. A fost deținut politic și s-a stins din viață la data de 25 ianuarie 1954 în închisoarea din Sighet. (Maica Benedicta (AcaD. Z. Dumitrescu-Bușulenga), *op. cit.*, p. 36).

⁸² Maica Benedicta (AcaD. Z. Dumitrescu-Bușulenga), *op. cit.*, p. 36.

iresponsabil al celui care avea să devină regele României: „Greaua situație a guvernului s’a mai înrăutățit în ultimele zile [...] și printr’un incident neașteptat, de cea mai mare gravitate pentru noi. Prințul moștenitor Carol s’a dus pe ascuns la Odesa și s’a căsătorit cu o d-ră din București. Scandalul e enorm”⁸³.

Cea mai afectată de gestul necugetat al tânărului a fost Regina Maria: „Carol a dispărut! Se pare că a plecat de o săptămână de la Târgu-Neamț și nu știe nimeni unde s-a dus. A fost informat prin telefon Marghiloman, căruia i s-a mai spus și că a lăsat trei scrisori. Cele trei erau adresate una Lisabettei, una lui Nando și una lui Lambrino, fratele fetei sub a cărei vrajă se află de ceva vreme. [...] Rămân foarte calmă când mi se aduc vești grave – dar pentru aceasta nu eram deloc pregătită! Dispărut? Unde? De ce? Să fi fost luat prizonier? Sau ce? Apoi ne-a venit ideea înfiorătoare că ar fi fugit cu tânăra”⁸⁴.

Actul dezertării nu putea să rămână nepedepsit. Excluderea lui Carol din rândul membrilor Familiei Regale și preluarea prerogativelor celui decăzut de către principele Nicolae a fost o variantă respinsă de Regele Ferdinand, care a decis să-și pedepsească fiul prin impunerea unui arest de 75 de zile la mănăstirea Horaița: „Parlamentul a cerut formal înlăturarea Prințului Carol de la tron. Principele acceptă bucuros. Regele se opune; deocamdată l’a pedepsit oficial cu 75 zile închisoare, într’o mănăstire din județul Neamț”⁸⁵; „După multe discuții și multă tulburare, s-a hotărât ca regele să-l țină pe fiul lui în arest sever timp de 75 de zile, într-o mănăstire izolată, timp în care va fi tratat ca un prizonier și complet separat de iubita lui”⁸⁶.

Principele a fost vizitat în repetate rânduri de membrii Familiei Regale în perioada în care și-a executat pedeapsa. În ziua de 12/25 septembrie 1918 Regina Maria și-a întâlnit fiul la așezământul monahal amintit și nota următoarele în jurnalul de război: „După discuția cu el [Ferdinand] am plecat cu cele două fete mai mari să-l vizităm pe Carol la Horaița. [...] Toată întâlnirea a fost foarte tristă”, însă „Locurile și aerul sunt minunate, pacea și singurătatea – desăvârșite. Deocamdată, sunt cele mai bune condiții pentru Carol”⁸⁷.

⁸³ V. Th. Cancicov, *Impresiuni și păreri personale din timpul războiului României. Jurnal zilnic 13 august 1916-31 decembrie 1918*, vol. II, Atelierele Societății „Universul”, București, 1921, p. 548.

⁸⁴ Maria, Regina României, *Jurnal de război 1918*, p. 301-302.

⁸⁵ V. Th. Cancicov, *op. cit.*, p. 548.

⁸⁶ Maria, Regina României, *Jurnal de război 1918*, p. 322.

⁸⁷ *Ibidem*, p. 328.

Data de 20 septembrie/3 octombrie 1918 marchează prima întâlnire a lui Carol cu Regele Ferdinand la mănăstire după acțiunea nehibzuită de a renunța la drepturile sale de Prinț Moștenitor la tronul României și de a se căsători cu Zizi Lambrino. Fapta era cu atât mai dezonorantă, cu cât avusese loc în timp de război. Cu toate acestea, Principele a acceptat anularea căsătoriei, un rol în această decizie avându-l și colonelul Joseph Whiteside Boyle⁸⁸: „[...] am plecat cu Nando și Ileana să luăm prânzul cu Carol la Horaița. Avea să fie prima întâlnire a lui Carol cu tatăl său. Am plecat cu inima grea, foarte îngrijorată. Dar, mulțumită intervenției energice, bărbătești a credinciosului nostru Boyle, am găsit terenul gata pregătit, iar Carol a acceptat condițiile aspre care i s-au impus. Se învoiește cu anularea căsătoriei și promite că nu va încerca s-o vadă pe față până când tatăl lui nu consideră potrivit, ceea ce s-ar putea să nu se întâmple înainte de semnarea păcii generale”⁸⁹.

Carol a revenit la Târgu-Neamț, în perioada interbelică, cu prilejul unui eveniment semnificativ în viața comunității târg-nemțene ce a avut loc la data de 28 iunie 1939, când a participat la inaugurarea Monumentului ridicat în cinstea eroilor celui dintâi Batalion al Vânătorilor de Munte.

Inițiativa construirii mausoleului a aparținut unui „Comitet Central” care l-a avut ca președinte pe generalul Virgil I. Bădulescu, fostul comandant al Batalionului de Vânători de Munte, iar ca secretar pe generalul Constantin Georgescu-Coșna, comandantul unei companii⁹⁰. Pentru edificarea monumentului s-a constituit un „Comitet Comunal” format din: Ioan V. Ghiorghiță – directorul Gimnaziului „Regina Maria”, Dumitru A. Ghiorghiță – fostul primar și președinte al comitetului și Gheorghe Popovici – perceptorul primăriei⁹¹. Acestui comitet i-a revenit o serie de sarcini precum: strângerea fondurilor necesare prin liste de subscripție, organizarea

⁸⁸ Joseph Whiteside Boyle (1867-1923), colonel canadian, a fost un personaj cu aură de aventurier, sosit de „nicăieri” și care a devenit foarte repede „providențial salvator” (G. T. Kirileanu, *op. cit.*, p. 410). Portretul lui este realizat de Constantin Argetoianu: „Cioplit în atlet, arătos și simpatic, cu un cap de consul roman, cu fața rasă și părliță de soare, cu niște ochi negri fulgerători – Boyle se înfățișa ca un splendid exemplar de *mascul* și cu o putere de sugestie căreia puțini erau în stare să-i reziste. Canadian din naștere, colonel englez prin forța împrejurărilor, noi, românii, n-am știut de unde a venit, după cum n-am știut unde s-a dus când i-a sunat ceasul să plece, câțiva ani mai târziu. Bine prins în ținuta lui, cu energia ce se manifesta ca să zic așa de la sine, în fiecare gest, în fiecare cuvânt al său, Boyle impunea și se impunea tuturor. La Iași s-a impus Reginei Maria și după încheierea păcii, la București, era cât pe ce să se impună și politicii românești” (C. Argetoianu, *Memorii: pentru cei de mâine. Amintiri din vremea celor de ieri*, vol. V, partea a V-a (1918), ediție și indice de S. Neagoe, Editura Machiavelli, București, 1994, p. 99).

⁸⁹ Maria, Regina României, *Jurnal de război 1918*, p. 340.

⁹⁰ G. Luca, *op. cit.*, p. 171.

⁹¹ *Ibidem.*

unui bal în grădina publică (prin intermediul Căminului Comunal „Gheorghe și Smaranda Cosmovici” cu invitați de onoare și cu tombolă, folosind muzica de la Băile Oglinzi)⁹², pregătirea locului pe „Dealul Gol”, mobilizarea premilitarilor la lucrările de terasare și de construire a drumului de acces⁹³, extinderea rețelei electrice până la monument, amenajarea circumferinței terasei cu scări de beton⁹⁴.

Pregătirile pentru inaugurarea monumentului s-au făcut din timp. La data de 24 iunie 1939 prefectul județului Neamț a cerut pretorilor de la plășile „Cetatea Neamțului”, „Războieni” și „I. G. Duca” „ca toți primarii din comunele limitrofe, cu întregul Sfat al Căminului Comunal, îmbrăcați în costumul național cel mai curat, la ora 6 dimineața, să fie așezați pe parcursul drumului pe unde va trece regele”. Totodată au fost mobilizați și elevii de la școlile din Piatra-Neamț și Târgu-Neamț⁹⁵.

Despre primirea celui care a patronat primul Batalion al Vânătorilor de Munte și solemnitățile din ziua de 28 iunie 1939 ne relatează presa locală. Astfel, potrivit ziarului *Avântul*, „Sosirea M. S. Regelui a fost anunțată pentru ora 11 și jumătate la Tg. Neamț. M. S. a venit cu trenul regal până în gara Pașcani, [...]. Cu un tren special, înainte de sosirea M. S. Regelui a sosit d. prim-ministru Armand Călinescu și ceilalți membri ai guvernului”⁹⁶. Drumul până la Târgu-Neamț a continuat cu mașina, suveranul fiind întâmpinat cu entuziasm de autoritățile comunale și de țărani simpli îmbrăcați în costume naționale⁹⁷.

Pentru comunitatea târg-nemțeană, prezența suveranului la inaugurarea Monumentului Vânătorilor de Munte era cu adevărat un eveniment memorabil. Amploarea și însemnătatea lui au fost confirmate și prin numărul mare de participanți: „La intrarea în Tg. Neamț, un mare arc de triumf pe care era scris «Trăiască M. S. Regele Carol II-lea». Pe trotuare și pe șoseaua până la monument erau în rânduri școlile primare, arcașii, primarii din întreg județul, căminele culturale și membrii gărzilor naționale în frunte cu d. căpt. Șt. Ghiorghiu – toți având în mână stegulețe, iar în piept portretul M. Sale Regelui. La intrarea în Tg. Neamț și pe întreg traseul până la monument urale nesfârșite au isbucnit din miile de piepturi ale asistenței. La urcarea spre monument, buciumașii, urmași ai plăeșilor

⁹² *Ibidem*.

⁹³ *Avântul*, Anul XI, nr. 177, 2 iulie 1939, p. 1.

⁹⁴ G. Luca, *op. cit.*, p. 171.

⁹⁵ *Ibidem*, p. 172-173.

⁹⁶ *Avântul*, Anul XI, nr. 177, 2 iulie 1939, p. 1.

⁹⁷ *Ibidem*.

lui Ștefan în frunte cu pădurarii Loghin Apetroaie și Petre Munteanu-Țibucani, au dat semnalul din buciume”⁹⁸.

Pe „Dealul Gol” (capătul dinspre răsărit al Culmii Pleșului, ramificație a munților Stânișoarei, care străjuiește la nord de orașul Târgu-Neamț) regele Carol al II-lea a fost întâmpinat de primarul orașului Târgu-Neamț, avocatul Ioan Bălan. A urmat primirea raportului din partea generalului Virgil Bădulescu, comandantul celui dintâi Batalion de Vânători de Munte, trecerea în revistă a unității militare și intonarea Imnului Regal. După prezentarea drapelului ciuruit de gloanțe al Batalionului, ceremonia publică a continuat cu oficierea unei slujbe religioase de către un sobor de preoți, în frunte cu părintele Nicolaescu, confesorul militar, și a unui parastas pentru eroii care și-au pierdut viața pentru țară⁹⁹.

În discursul său, generalul Virgil Bădulescu a invocat eroismul batalionului pe care l-a condus în timpul luptelor de la Târgu Ocna, această filă a istoriei războiului din 1916-1918 fiind deseori umbrită de luptele de la Oituz, Mărăști, Mărășești: „Din nenumăratele amintiri de lupte grele și glorioase sacrificii din marele nostru războiu – patru mai cu seamă – au rămas să întruchipeze de-apururi [...] sfânta epopee a întregirii neamului; acestea sunt: Oituz, Mărăști, Mărășești, Tg.-Ocna. De Tg.-Ocna însă și mai ales de Vânătorii de Munte s’au vorbit – oficial – mai puțin, întotdeauna pe apucate și numai glasuri răzlețe s’au ridicat să împărtășească și altora eroismul de basm al acelor bravi între bravi, cari n’au cunoscut înfrângerea [...]”¹⁰⁰. Necesitatea edificării unui monument în cinstea acestor eroi, la Târgu-Neamț, a fost motivată prin tradiția istorică pe care o are acest loc în perpetuarea spiritului militar care învăluie Cetatea Neamț: „Socotim Majestate că Târgul Neamț [...] nu și-a pierdut nici unul din darurile sale naturale și istorice, și de acia respectuos ne îngăduim a crede că ar fi bine să se găsească aici modalitatea cultivării mai departe a aceluși spirit militar care plutește în atmosfera Cetății Neamțului – și a acestui monument”¹⁰¹.

Ecourile evenimentului organizat în urbea Neamț nu s-au manifestat numai în presa locală, ci și dincolo de Carpați, *Gazeta Transilvaniei*¹⁰² prezentând solemnitatea într-un amplu articol din 2 Iulie 1939.

⁹⁸ *Ibidem.*

⁹⁹ *Ibidem.*

¹⁰⁰ *Ibidem.*

¹⁰¹ *Ibidem.*

¹⁰² *Gazeta Transilvaniei*, Anul 102, nr. 50, Brașov, 2 Iulie 1939, p. 1-2.

Discursul Regelui Carol al II-lea a dat un plus de valoare momentului comemorativ, motiv pentru care redăm alocuțiunea ținută de Majestatea Sa:

Privesc cu mândrie și cu drag acest monument, care amintește vremurile pline de griji, dar și de entuziasm tineresc, cari au prezidat la alcătuirea primului Batalion de Vânători de Munte.

Aici, în Târgu Neamț, unde plutea încă amintirea plășilor lui Ștefan cel Mare, s'a făurit acest admirabil instrument de luptă: «Vânătorii de Munte».

Toată lumea a rămas uimită de acțiunea pe care au desfășurat-o la Târgul Ocna. Aceia dintre noi, cari cunoaștem mai de aproape secretul pregătirii lor, nu am rămas uimiți, dar am tras un învățământ, care și astăzi cântărește greu în organizarea unei oștiri.

Minunea s'a săvârșit din cauza unei pregătiri temeinice, cum nu cred că a mai fost în oștirea noastră; și cum din trecut trebuie tras totdeauna un învățământ pentru viitor – și mai ales pentru tinerii ofițeri ai oștirii noastre – să se știe că pregătirea din timp de pace, cu cât este mai desăvârșită până în cele mai mici amănunte, cu atât posibilitățile de reușită pe câmpul de luptă sunt mai sigure.

Dar această minune nu s'a putut îndeplini mulțumită numai pregătirii militare, că și faptului că în acest corp de trupă a domnit o camaraderie și un suflet cum rar am mai văzut. Sunt mândru că am fost Eu acela, care am luat inițiativa creerii trupelor de munte.

Și astăzi, în calitate de Cap al oștirii, sunt mândru a vedea, că din sufletul acela care s'a plămădit aci la Neamț, a pornit o renaștere și o reorganizare a întregii Mele armate.

Închinându-Mă, cu pioasă amintire, acelor cari au căzut și s'au jertfit în acele glorioase zile dela Cireșoia și Coșna, Mă gândesc la aceia cari, atunci când țara va avea nevoie, vor ști să fie la înălțimea înaintașilor lor.

Cu această speranță – mai bine zis, cu această absolută siguranță – strig din tot sufletul: să trăiască primul Batalion de Vânători de Munte!¹⁰³.

Băile Oglinzi au găzduit, după inaugurarea Mausoleului de pe Dealul Gol, un banchet organizat în cinstea Regelui Carol al II-lea, prilej cu care a fost ținut un nou discurs elogios la adresa soldaților care au luptat la Târgu Ocna. Ca urmare a calităților de care au dat dovadă în confruntările militare, ei au făcut ca acest corp de elită să capete valențe legendare, fiind și o sursă de inspirație pentru întreaga armată. Astfel și-a motivat Majestatea Sa dorința ca prima tresă, cu ocazia ridicării fiului său Mihai, Marele Voievod de Alba Iulia, la rang de ofițer, să fie pusă pe epoletul de sublocotenent al primului Batalion al Vânătorilor de Munte¹⁰⁴.

¹⁰³ *Ibidem*, p. 1-2; *Avântul*, Anul XI, nr. 177, Piatra-Neamț, 2 iulie 1939, p. 4.

¹⁰⁴ *Gazeta Transilvaniei*, Anul 102, nr. 50, Brașov, 2 Iulie 1939, p. 2.

Cu doar câteva zile înainte de sosirea Majestății Sale la Târgu-Neamț, o vizită de studii în zona Moldovei l-a adus și pe moștenitorul tronului României în acest oraș. Astfel, timp de trei zile, viitorul suveran al țării, Mihai I, s-a aflat la mănăstirile din apropierea urbei de provincie, la casa lui Creangă și la Cetatea Neamț, fiind însoțit de aghiotantul său, locotenent colonel Dămăceanu, nouă profesori în frunte cu preotul Nae Popescu, Subsecretar de Stat la Ministerul Cultelor și Artelor, și doi colegi de clasă, Walter Heltman și Mircea Ioanițiu¹⁰⁵.

Suita princiară a fost întâmpinată în comuna Grași (actualmente comuna Timișești) de prefectul județului Neamț, colonelul Eugen Hociung și de comandantul legiunii de jandarmi Neamț, maior Virgil Dărmănescu. Ajunși la Târgu-Neamț, distinșii oaspeți s-au îndreptat spre Cetatea lui Ștefan cel Mare unde fiul Regelui Carol al II-lea a avut parte de o primire organizată meticulos și a audiat, împreună cu cei doi colegi de clasă, o scurtă prelegere cu privire la istoricul fortificației. Despre primirea distinsului oaspete ne relatează tot periodicul local, *Avântul*: „Suita a ajuns la Târgu-Neamț de unde a plecat la Cetatea Neamțului, Măria Sa Voevodul fiind întâmpinat de toți pădurarii ocolului silvic în frunte cu d. ing. Cojoc, toți îmbrăcați în uniforme, cu topoare și carabine. În momentul când Marele Voevod a scoborit din mașină, plășii au sunat din buciume semnalul ridicării M. Sale la cetate. [...] M. Sa și cei doi colegi de clasă, Walter Heltman și Mircea Ioanițiu au audiat o scurtă prelegere cu privire la trecutul cetății”.

Humulești a fost următoarea locație din itinerariul Principelui Mihai. Aici a fost primit de autorități locale în frunte cu primarul orașului Târgu-Neamț și maiorul Constantin Comăniță. Tânărul moștenitor al tronului României a vizitat „mica bisericuță, unde, pe tipuri, Creangă a cântat psalmii”, biserica Sf. Neculai, unde a fost întâmpinat de preoții Cozma și Maxim, muzeul „Ion Creangă”, unde a primit explicații din partea învățătorului Papuc¹⁰⁶. După servirea prânzului și lecția despre opera marelui scriitor humuleștean, viitorul rege Mihai I a mers la școala Nr. 1 „Grigore Ghica Vodă” unde a primit explicații din partea învățătorului Rafailă.

Vizita în județul Neamț a continuat la mănăstirea Neamț, primirea fiind făcută de reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe Române în frunte cu Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicodim al Moldovei care, la finalul unei scurte slujbe, a amintit rolul jucat în trecut de acest așezământ monahal în trezirea conștiinței naționale prin activitatea culturală și bisericească desfășurată. În ciuda unei stagnări înregistrate ca urmare a secularizării averilor mănăstirești, lăcașul de cult și-a

¹⁰⁵ *Avântul*, Anul XI, nr. 176, Piatra-Neamț, 25 iunie 1939, p. 1.

¹⁰⁶ *Ibidem*, p. 1-2.

redobândit calitatea de înalt for ecleziastic datorită bunăvoinței regelui Carol al II-lea. Ca o dovadă a celor afirmate, Înaltul Prelat i-a prezentat tânărului reprezentant al Dinastiei Regale mai multe exemplare de documente vechi, manuscrise și opere de artă religioasă pe care biblioteca și muzeul mănăstirii le dețineau¹⁰⁷.

Memorabilă pentru această vizită rămâne fotografia de grup făcută de Mihai I și suita sa alături de Mitropolitul Nicodim miercuri, 21 iunie 1939 (Fig. 11). În această zi, călătoria în județul Neamț a continuat cu mănăstirile Agapia, Văratec, Secu, Durău, urcarea pe muntele Ceahlău fiind anulată ca urmare a timpului nefavorabil. În ultima zi pe meleaguri nemțene, moștenitorul tronului României a ajuns pe domeniul regal de la Bicaz unde a și înnoptat. Vineri dimineața, 23 iunie 1939, acesta a plecat în Transilvania prin Cheile Bicazului¹⁰⁸.

Putem afirma că una din paginile de istorie, referitoare la Familia Regală a României, este strâns legată și de județul Neamț, preferința membrilor Dinastiei de Hohenzollern-Sigmaringen pentru această zonă a Moldovei fiind autentică. Mănăstirile, cadrul natural, ospitalitatea și căldura oamenilor i-au făcut pe principii și suveranii țării să revină pe meleaguri târg-nemțene, atât în vremuri de pace, cât și în perioade mai tulburi, astfel de evenimente fiind invocate și descrise în scrierile lor. Deși prezența regalității în orașul Târgu-Neamț și în împrejurimi este redată secvențial în documentele timpului, ele ne-au oferit ocazia de a scoate la lumină realitățile economice, culturale și religioase ale acestei urbe, ele căpătând un contur mai clar prin articolele de presă locală și mărturiile vizuale inedite.

¹⁰⁷ *Ibidem*, p. 2.

¹⁰⁸ *Ibidem*.

ROYAL TRACES AT TÂRGU-NEAMȚ

(Abstract)

Beginning with the second half of the 19th century until the first half of the 20th century, some members of the Hohenzollern-Sigmaringen Dynasty visited the historical regions of Romania in order to know better the realities of the country they ruled, but also to get in touch with their subjects. Whether we are talking about official or less formal visits, the region of Moldavia was a constant presence on the itinerary of the Royal House of Romania's members, and Neamț County was no exception.

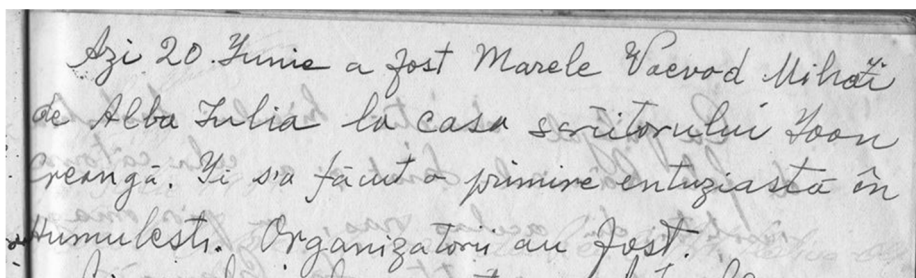
During his long reign, Carol I undertook several trips to the city of Târgu-Neamț and to the nearby monasteries. His example was followed by King Ferdinand and Queen Maria during peacetime and wartime. As commander of a special army corps, during First World War, Carol II was a more constant presence in this area. Last but not least, King Mihai I visited the County of Neamț at the age of eighteen. The proof of the latter visit consists in the few words left in the guest book of "Ion Creangă" Memorial House.

Written and visual testimonies regarding the royal visits to Neamț County, which are kept in the National Archives of Romania and in other cultural institutions, provide an original touch to this article and complement the documentary sources related to this topic.

LIST OF ILLUSTRATIONS:

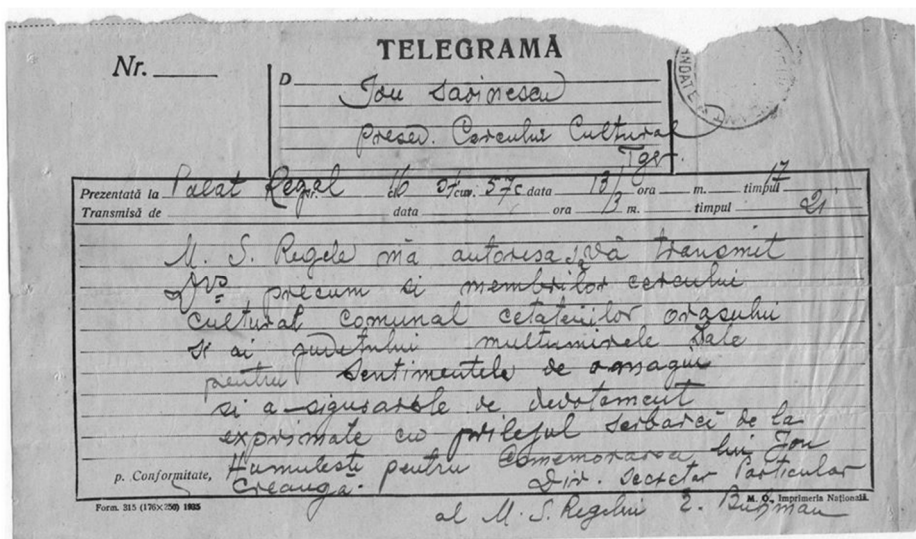
- Fig. 1. Written testimony of the Great Voivode Mihai of Alba-Iulia in the guest book of "Ion Creangă" Memorial House, 20th June 1939 (photo source: Museum of History and Ethnography Târgu-Neamț).
- Fig. 2. Telegram sent by the Royal House to those who organized the centenary of Ion Creangă's birth (photo source: Museum of History and Ethnography Târgu-Neamț).
- Fig. 3. His Royal Highnesses Prince Ferdinand and Princess Maria at Neamț Monastery, August 1901 (photo source: M.-C. Verzea, N. Dumitrașcu, *op. cit.*, p. 176).
- Fig. 4. His Royal Highnesses Prince Ferdinand and Princess Maria at Văratec Monastery, 15th August 1901 (photo source: C. Pașilea, V. Nicolau, D. Dieaconu, *Mănăstiri și schituri din județul Neamț. Cartea poștală ilustrată*, 2013, p. 64).

- Fig. 5. Prince Carol together with other officers at Târgu-Neamț (photo source: Bucharest National Archives, http://arhivelenationale.ro/site/?fbclid=IwAR0ke2gMWqwaNeUO2TRzvczfsz_cqnnPULDoKOjKkWzM-fNxpS1OmPmFjQs).
- Fig. 6. Prince Carol and Ionel Brătianu at Târgu-Neamț (photo source: Bucharest National Archives, https://tabletademinte.wordpress.com/2020/04/18/principele-carol-al-ii-lea-si-i-i-c-bratianu-la-targu-neamt/?fbclid=IwAR2d7rQmfaQ9lxnN2f_tL_JmHggxOPu0LrpF5mcigJuxpR-ZNUxeP9b4hE).
- Fig. 7. Prince Carol invited to a wedding, 1917 (photo source: Photo 55187, National Library of Romania, Special Collections, Photo Cabinet).
- Fig. 8. Handing over the flag of the first Mountain Hunters unit by King Ferdinand, Târgu-Neamț, 1917 (photo source: „King Ferdinand I” National Military Museum, <https://www.facebook.com/traditii.ostasesti/photos/a.686359918154533/1037458133044708>).
- Fig. 9. Religious service at the Mountain Hunters Regiment in the presence of King Ferdinand, Queen Maria and Princess Mărioara (photo source: Bucharest National Archives, http://arhivelenationale.ro/site/?fbclid=IwAR0ke2gMWqwaNeUO2TRzvczfsz_cqnnPULDoKOjKkWzM-fNxpS1OmPmFjQs).
- Fig. 10. King Ferdinand, Queen Maria, Princess Elisabeta, Prince Nicolae at the ceremony of handing over the flag of the Mountain Hunters army corps, Vânători village, Neamț County, 14th February 1918 (photo source: Photo 55188, National Library of Romania, Special Collections, Photo Cabinet).
- Fig. 11. Mihai I and his suite together with Metropolitan Nicodim, 21st June 1939 (photo sources: National Museum of History of Romania, <https://www.facebook.com/MNIRpage/photos/a.460210145437/10163607557205438>).



Azi 20. Iunie a fost Marele Voievod Mihai de Alba Iulia la casa scriitorului Ion Creangă. Și s-a făcut o primire entuziastă în Humulești. Organizatorii au fost...

Fig. 1. Consemnarea făcută de Marele Voievod Mihai de Alba Iulia în cartea de impresii a Casei scriitorului Ion Creangă, 20 iunie 1939 (sursa foto: Muzeul de Istorie și Etnografie Târgu-Neamț)



TELEGRAMĂ

Nr. _____

la _____
 de _____
 p. _____

Prezentată la _____ data _____ ora _____ m. _____ timpul _____
 Transmisă de _____ data _____ ora _____ m. _____ timpul _____

U. S. Regele mă autorizează să transmit
 în numele și membrilor cercului
 cultural comunal cetățenilor organeli
 și ai societății mulțumirile sale
 pentru sentimentele de oasăgne
 și asigurările de devotament
 exprimate cu ocazia sărbătorii de la
 Humulești pentru aniversarea lui Ion
 Creangă.

p. Conformitate, _____
 al U. S. Regelui _____

Form. 315 (176x130) 1935

Fig. 2. Telegramă trimisă de Casa Regală pentru cei care organizau centenarul nașterii lui Ion Creangă (sursa foto: Muzeul de Istorie și Etnografie Târgu-Neamț)



Fig. 3. Altețele Sale Regale Prințul Ferdinand și Principesa Maria la Mănăstirea Neamț, august 1901 (sursa foto: M.-C. Verzea, N. Dumitrașcu, *op. cit.*, p. 176)



Fig. 4. Altețele Sale Regale Prințul Ferdinand și Principesa Maria la Mănăstirea Văratec, 15 august 1901 (sursa foto: C. Pașilea, V. Nicolau, D. Diaconu, *Mănăstiri și schituri din județul Neamț. Cartea poștală ilustrată*, 2013, p. 64)



Fig. 5. Principele Carol alături de alți ofițeri la Târgu-Neamț (sursa foto: Arhivele Naționale București, http://arhivelenationale.ro/site/?fbclid=IwAR0ke2gMWqwaNeUO2TRzvczfsz_cqnnPULDoKOjKkWzM-fNxpS1OmPmFjQs)



Fig. 6. Principele Carol și Ionel Brătianu la Târgu-Neamț (sursa foto: Arhivele Naționale București, https://tabletademinte.wordpress.com/2020/04/18/principele-carol-al-ii-lea-si-i-i-c-bratianu-la-targu-neamt/?fbclid=IwAR2d7rQmfaQ9lxnN2f_tL_JmHggxOPu0LrpF5mcigJuxpR-ZNUxeP9b4hE)



Fig. 7. Principele Carol invitat la celebrarea unei căsătorii, 1917 (sursa foto: Cota FOTO 55187, Biblioteca Națională a României, Colecții Speciale, Cabinetul de Fotografii)



Fig. 8. Înmânarea drapelului primei unități de Vânători de Munte de către Regele Ferdinand, Târgu Neamț, 1917 (sursa foto: Muzeului Militar Național „Regele Ferdinand I”, <https://www.facebook.com/traditii.ostasesti/photos/a.686359918154533/1037458133044708>)



Fig. 9. Serviciul religios la Regimentul Vânătorilor de Munte în prezența Regelui Ferdinand, a Reginei Maria și a Princesei Mărioara (sursa foto: Arhivele Naționale București, http://arhivelenationale.ro/site/?fbclid=IwAR0ke2gMWqwaNeUO2TRzvczfsz_cqnnPULDoKOjKkWzM-fNxpS1OmPmFjQs)



Fig. 10. Regele Ferdinand, Regina Maria, Princesea Elisabeta, Prințul Nicolae la ceremonia de înmănare a drapelului Batalionului Vânătorilor de Munte, satul Vânători, județul Neamț, 14 februarie 1918 (sursa foto: Cota FOTO 55188, Biblioteca Națională a României, Colecții Speciale, Cabinetul de Fotografii)



Fig. 11. Mihai I și suita sa alături de Mitropolitul Nicodim, 21 iunie 1939
(sursa foto: Muzeul Național de Istorie a României,
<https://www.facebook.com/MNIRpage/photos/a.460210145437/10163607557205438>)